

PROCEEDINGS

ISBN : 978-616-296-186-1

20 - 21 มีนาคม 2562

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สถาบันยุทธศาสตร์ทางปัญญาและวิจัย

Strategic Wisdom and Research Institute, Srinakharinwirot University

QR Code

การนำเสนอภาคโปสเตอร์

นำเสนอวันที่ 21 มีนาคม 2562 เวลา 13.00 – 14.30 น.

ชั้น 19 อาคารนวัตกรรม ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี

- สามารถติดตั้งโปสเตอร์ในวันที่ 21 มีนาคม 2562 เวลา 11.30 – 12.30 น.
- เก็บโปสเตอร์ในวันที่ 21 มีนาคม 2562 เวลา 14.30 – 15.00 น.

กลุ่มสาขาการศึกษา	
SWURES12-009	การพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบSTEMAL ในรายวิชาภาษาไทย และสังคมศึกษา ทัศนัย สูงใหญ่
SWURES12-022	ความเป็นพลเมืองโลกของนักเรียนระดับปริญญาตรี: การศึกษาเชิงคุณภาพ อัมพร สงคศิริ และประภาศรา ธโนศวรรย์ -ไม่มานำเสนอ-
SWURES12-035	ทัศนคติของนักเรียนในกรุงเทพมหานครต่อคุณลักษณะของครูในศตวรรษที่ 21 พชรพล อาวุธ ฉัชรวรรณ ดรหลัคำ ชลิตา ดาวลอย อาริรัตน์ พรไพโรธสนธ์ ปิยรัช มุติมรรคา และขวัญใจ จริยาทัศน์กร
SWURES12-055	ผลสัมฤทธิ์ของการเขียนสะกดคำโดยใช้แบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำ ที่ไม่ตรงตามมาตราสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปัทมญา พรหมกันธา พัทธนันท์ พาบ้อ ดาริณี ฐานวิสัย ปุ่น ชมพูพระ และสุรพล วิทยาสร
SWURES12-056	การพัฒนาผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความสำคัญโดยใช้แบบฝึกทักษะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พัทธนันท์ พาบ้อ ปัทมญา พรหมกันธา ปุ่น ชมพูพระ จตุภรณ์ หมั่นกิจ และสุรพล วิทยาสร
SWURES12-111	การศึกษานำร่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารทางวิชาชีพเกษตรกรรมสำหรับนักศึกษาเกษตรศาสตร์ตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง เสถียร พูลผล ขนิษฐา สาลีหมัด เฉลิมศรี ภูมิมางกูร และจิตรา ดุษฎีเมธา

กลุ่มสาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์	
SWURES12-008	กิจกรรมดนตรีที่มีผลต่อการพัฒนาการทางด้านร่างกายและพฤติกรรมในการเข้าสังคมของนักเรียนชั้นอนุบาล 2 โรงเรียนสังจศึกษา อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง ประภากร กิตติยายาม และสิขฌน์เศก ย่านเดิม
SWURES12-011	ประสิทธิผลการบริหารจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการในภาค 11 พระมหาสุริยา มะสันเทียะ
SWURES12-043	การศึกษาถ่ายศิลปะเด็กสุนานาชาติ: กรณีศึกษาโรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย หทัยดาว รุ่งเรือง และเลิศศิริ บวรกิตติ

**SWURES12-111 การศึกษานำร่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะ
การสื่อสารทางวิชาชีพเภสัชกรรมสำหรับนักศึกษาเภสัชศาสตร์ตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่
การเปลี่ยนแปลง**

**A PILOT STUDY: DEVELOPMENT OF THE INSTRUCTIONAL MODEL TO ENHANCE
COMMUNICATION SKILLS FOR PHARMACY STUDENTS BASED ON
TRANSFORMATIVE LEARNING THEORY**

เสถียร พูลผล^{1*}, ขนิษฐา สาลีหมัด², เนลิมาศรี ภูมิมางกูร¹, จิตรา ดุสฎีเมธา²
Sathian Phunpon^{1*}, Khanittha Saleemad², Chalernsri Pummangura¹, Jitra Dudsdeemaytha²

¹คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม

¹Faculty of Pharmacy, Siam University.

²สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

²Department of Curriculum Research and Development, Graduated School, Srinakharinwirot University.

***Corresponding author, E-mail: sathian.ph@gmail.com**

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารทางวิชาชีพเภสัชกรรมสำหรับนักศึกษาเภสัชศาสตร์ตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง โดยศึกษาประสิทธิผลของและความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือนักศึกษาชั้นปีที่ 6 ปีการศึกษา 2559 คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยามจำนวน 12 คน โดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือ แผนจัดการเรียนรู้ แบบวัดทักษะการสื่อสารทางเภสัชกรรม ไปงานบันทึกการเรียนรู้ และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้แบบแผนการทดลองแบบทดสอบก่อน-หลังวัดผลโดยใช้สถิติค่าทีและการวิเคราะห์เนื้อหาในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการศึกษาพบว่าคะแนนเฉลี่ยทักษะการสื่อสารฯ หลังทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการทดลองใช้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = .00$) รูปแบบการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ สามารถเสริมสร้างทักษะการสื่อสารทางเภสัชกรรมให้กับนักศึกษาได้จริง และมีการปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ในด้านรายละเอียดของกิจกรรม การใช้ภาษา และไปงานบันทึกการเรียนรู้

คำสำคัญ: ทักษะการสื่อสารทางวิชาชีพเภสัชกรรม ทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง รูปแบบการจัดการเรียนรู้ นักศึกษาเภสัชศาสตร์

Abstract

The purpose of this research was to develop the instructional model to enhance communication skills for pharmacy students (CSP) based on transformative learning theory and try out this model for evaluate the effectiveness and feasibility study on implementation. The samples of pilot study were 6th year's pharmacy students during the second semester of 2016 academic year at faculty of pharmacy, Siam

University, and 12 students were purposive sampling method. The instruments employed in the study were a learning management plan, communication skills in pharmacy practice test, critical reflection worksheet and an in-depth interview form. Using the one-group pretest-posttest design. The data were analyzed through pair t-test and content analysis method. Research results showed that after using the instructional model. CSP average posttest scores were higher statistical significantly than pretest ($p < .00$). The implemented model had reached every criteria of model effectiveness, and it indicated that the model could enhance CSP for pharmacy students. The researcher improved the model in term of detail of learning activities, language, and critical reflection worksheet.

Keywords: Communication Skills In Pharmacy Practice, Transformative Learning, Instructional Model, Pharmacy Students

บทนำ

เภสัชกรรมเป็นวิชาชีพที่มีส่วนร่วมในการดูแลและปกป้องสุขภาพของประชาชนผ่านองค์ความรู้ ทักษะ และการสื่อสารด้านยา ทักษะการสื่อสารจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นและเป็นเครื่องมือสำคัญในการดูแลจัดการปัญหาสุขภาพ ด้วยจำนวนผู้ป่วยที่เพิ่มมากขึ้นในปัจจุบันตลอดจนเทคโนโลยีการรักษาและประเภทของยาที่มีใช้อย่างหลากหลาย การจ่ายยาและให้คำปรึกษาจึงต้องอธิบายการใช้ยาและให้ข้อมูลจำนวนมากกับผู้ป่วยในเวลาจำกัด ทำให้การจ่ายยามีรูปแบบ (pattern) ตามมาตรฐานที่เหมือนกัน ซึ่งอาจไม่ช่วยแก้ไขประเด็นปัญหาของผู้ป่วยแต่ละคนที่มีความแตกต่างกันได้ การเปลี่ยนแนวคิดในเรื่องการสื่อสารกับผู้ป่วยโดยนำแนวคิดการดูแลที่เน้นผู้ป่วยเป็นศูนย์กลาง (patient-centered care) ที่เน้นการแก้ปัญหาเฉพาะรายตั้งแต่การซักประวัติ การจ่ายยา การให้คำปรึกษา และการแสดงออกถึงอวัจนภาษาที่ถูกต้องเหมาะสม จึงเป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับปัญหาสุขภาพในปัจจุบันที่มีสาเหตุมาจากพฤติกรรมการใช้ชีวิตของบุคคลที่มีความแตกต่างกัน [1] การเสริมสร้างทักษะการสื่อสารทางวิชาชีพเภสัชกรรมให้กับนักศึกษาจึงเป็นเรื่องสำคัญ ที่คณะเภสัชศาสตร์ควรพัฒนาและส่งเสริมให้นักศึกษามีทักษะการสื่อสารที่ดีมีประสิทธิภาพสามารถนำไปใช้ได้ตั้งแต่การออกฝึกปฏิบัติงานทางวิชาชีพและการทำงานในอนาคต จากข้อมูลการสัมภาษณ์อาจารย์ประจำแหล่งฝึกทั้งในโรงพยาบาลและร้านยาจำนวน 10 ท่านที่รับนักศึกษาชั้นปีที่ 6 เข้าฝึกปฏิบัติงานที่หน่วยงานในประเด็นของปัญหาด้านการสื่อสารของนักศึกษาฝึกงาน พบว่า ปัญหาการสื่อสารของนักศึกษา กับผู้ป่วยที่มักพบคือ นักศึกษาบางคนมีวิธีการพูดที่สั้น ห้วน เป็นคำๆ ขาดคำเชื่อมทำให้ไม่เป็นประโยค นอกจากนี้นักศึกษาบางส่วนยังไม่สามารถสร้างสัมพันธภาพหรือการเริ่มต้นการสนทนาที่ดีกับผู้ป่วยได้ เนื่องจากนักศึกษามีกรอบในการสนทนาที่เป็นลักษณะของรายการคำถาม (checklist) ที่ต้องถามให้ครบตามที่กำหนด ทำให้เมื่อหมดข้อคำถามแล้วไม่สามารถตั้งประเด็นคำถามหรือสนทนากับผู้ป่วยต่อได้ ทำให้ไม่สามารถค้นหาประเด็นปัญหาที่แท้จริงของผู้ป่วยได้ มีมุมมองการรักษาที่เน้นเรื่องโรคมกกว่าตัวผู้ป่วย มองว่าผู้ป่วยที่เป็นโรคเดียวกัน ใช้มาตรฐานการรักษาที่เหมือนกันไม่มีอะไรแตกต่าง ซึ่งไม่เป็นไปตามแนวคิดการดูแลแบบเน้นผู้ป่วยเป็นศูนย์กลาง

คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม เป็นสถาบันที่มุ่งเน้นสาขาการบริหารเภสัชกรรมเป็นสาขาหลักเพียงสาขาเดียว โดยมุ่งสร้างบัณฑิต ที่มีความรู้ความสามารถในการประกอบวิชาชีพเภสัชกรรม เน้นทักษะการปฏิบัติการบริหารทางเภสัชกรรมเพื่อให้ประชาชนมีการใช้อย่างถูกต้อง เหมาะสม มีประสิทธิภาพ ปลอดภัย และมีคุณภาพชีวิตที่ดี ทักษะการสื่อสารทางวิชาชีพจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างมากที่จะต้องปลูกฝังให้กับนักศึกษาเพื่อใช้ในการบริหารผู้ป่วยได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม พบว่านักศึกษาชั้นปีที่ 6 ที่ออกฝึกปฏิบัติงานวิชาชีพนั้นก็มีปัญหาด้านทักษะการสื่อสารที่สอดคล้องกับประเด็นปัญหาจากผู้เชี่ยวชาญดังที่กล่าวไปแล้ว และจากการ

สำรวจความต้องการของนักศึกษาที่กำลังจะออกฝึกปฏิบัติงานวิชาชีพปีการศึกษา พ.ศ. 2560 จำนวน 46 คน พบว่า 33 คน (ร้อยละ 72) คิดว่าทักษะการสื่อสารยังเป็นจุดอ่อนของตนเองและต้องการให้คณะจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมเพื่อเสริมสร้างทักษะการสื่อสาร โดยแบ่งเป็น การซักประวัติและให้คำปรึกษาเรื่องยา การพูดคุยกับผู้ป่วย การเขียนบันทึก SOAP note การนำเสนองาน และยังรวมถึงการสื่อสารเพื่อการเข้าถึงคนต่าง ๆ อีกด้วย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจจะพัฒนาทักษะการสื่อสารทางวิชาชีพเภสัชกรรมสำหรับนักศึกษาเภสัชศาสตร์ที่กำลังจะออกฝึกปฏิบัติงานของคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนออกฝึกปฏิบัติงานวิชาชีพในชั้นปีที่ 6 อย่างไรก็ดีตามรูปแบบการเรียนการสอนที่สามารถเสริมสร้างทักษะการสื่อสารนั้น ควรมีความแตกต่างจากรูปแบบการเรียนการสอนแบบเดิมที่เน้นการเรียนการสอนแบบท่องจำ โดยไม่ส่งเสริมกระบวนการคิดให้กับผู้เรียน แต่ควรเป็นการเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติ (learning by doing) และช่วยให้นักศึกษาสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้ตลอดเวลา โดยรูปแบบการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักการนี้ได้ถูกเสนอขึ้นมาโดยคณะกรรมการวิชาการอิสระทางการศึกษามูลนิธิด้านสุขภาพในศตวรรษที่ 21 โดยระบุไว้ว่า “การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง” เป็นรูปแบบการเรียนที่เหมาะสมกับรูปแบบการเรียนการสอนของวิชาชีพสุขภาพในปัจจุบัน [2-3]

การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (transformative learning) เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะเปลี่ยนแปลงจากสิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้ไปในทิศทางที่มีความหมายหรือมีความสำคัญมากขึ้น จุดมุ่งหมายของแนวคิดนี้ไม่ใช่แค่เพียงการสร้างองค์ความรู้แต่คือการพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านความคิด ความรู้สึก การกระทำ ที่เป็นการเปลี่ยนแปลงจากภายในเพื่อให้เกิดความเข้าใจในตนเองอย่างลึกซึ้ง รวมทั้งสร้างความตระหนักรู้ต่อความสัมพันธ์และมุมมองต่อบริบทภายนอกที่เป็นบุคคล สังคม สิ่งแวดล้อม นำไปสู่การตัดสินใจปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในทิศทางที่ดีขึ้น การเรียนรู้ดังกล่าวเกิดจากการตั้งคำถามต่อสมมุติฐาน และความเชื่อที่เป็นประสบการณ์ที่ได้พบเจอ ไปสู่กระบวนการแสวงหาความรู้เพื่อตอบคำถามบนพื้นฐานของการใช้เหตุผลที่เหมาะสม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกระบวนการคิด โดยอาศัยการวิเคราะห์ ตีความ คิดใคร่ครวญอย่างมีวิจารณญาณ เกิดการตระหนักรู้ขึ้นในตนเอง ซึ่งเป็นขั้นของการสร้างความรู้ขึ้นมาใหม่ แต่การจะขยายขอบเขตขององค์ความรู้ได้นั้นจะต้องอาศัยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับประสบการณ์ของกลุ่มผ่านวิธีสุนทรียสนทนา จนเกิดมุมมองที่บูรณาการซึ่งเป็นชุดความรู้ร่วมกันระหว่างในกลุ่ม ทำให้ผู้เรียนสามารถเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการให้ความหมายของ ความรู้ ความเชื่อ เจตคติ ของตนได้ ซึ่งท้ายที่สุดจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อโลกและชีวิต นำไปสู่การตัดสินใจเลือกหรือกระทำสิ่งต่าง ๆ บนฐานของความเข้าใจใหม่ที่เกิดขึ้น เกิดเป็นการเปลี่ยนแปลงที่แสดงออกมาเป็นพฤติกรรม [4-7]

คณะกรรมการสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ (ประเทศไทย) เห็นด้วยกับการนำทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงมาใช้ นี่จึงได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาสำหรับบุคลากรด้านสุขภาพในศตวรรษที่ 21 (พ.ศ. 2557-2561) ขึ้นเพื่อเป็นแนวทางสำหรับการจัดการศึกษาสำหรับบุคลากรด้านสุขภาพ [8] ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาสุขภาพฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 – 2564 [9] ที่กำหนดยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาและสร้างกลไกเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกำลังคนด้านสุขภาพ โดยระบุให้ การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง เป็นกระบวนการสำคัญในการผลิตกำลังคนด้านสุขภาพของประเทศไทย คณะเภสัชศาสตร์ในประเทศไทยเองได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนที่ใช้แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงนี้และได้มีการจัดประชุมวิชาการ เภสัชศาสตร์ศึกษาแห่งชาติ ประจำปี 2559 ขึ้น โดยมีหัวข้อเรื่องการใช้ การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในการเรียนการสอนทางเภสัชศาสตร์ จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อส่งเสริมทักษะการสื่อสารทางวิชาชีพเภสัชกรรมของนักศึกษาเภสัชศาสตร์ขึ้น โดยผู้วิจัยหวังว่ารูปแบบการจัดการเรียนการสอนนี้จะเป็นต้นแบบสำหรับการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงสำหรับคณะเภสัชศาสตร์ในประเทศไทย และการศึกษาในสาขาวิทยาศาสตร์การแพทย์สาขาอื่นๆ ต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารทางวิชาชีพเภสัชกรรมสำหรับนักศึกษาเภสัชศาสตร์ตามทฤษฎีการเรียนรู้การเปลี่ยนแปลง โดยศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และศึกษาความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักศึกษาคณะเภสัชศาสตร์ที่ผ่านเกณฑ์การประเมินสามารถฝึกผ่านเกณฑ์คุณสมบัติผู้มีสิทธิฝึกปฏิบัติงานวิชาชีพเฉพาะทาง ของคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม ปีการศึกษา 2559 จำนวน 49 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม ชั้นปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 12 คน ที่ผ่านเกณฑ์คุณสมบัติผู้มีสิทธิฝึกปฏิบัติงานวิชาชีพเฉพาะทาง ของคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม แต่ยังไม่ได้ออกฝึกปฏิบัติงาน โดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling)

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยนี้ผ่านการขอจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมงานวิจัยในมนุษย์ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม หมายเลขโครงการ SIAMPY-IRB 2016/008 กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมงานวิจัยนี้ได้รับการชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการเข้าร่วมหรือออกจากงานวิจัยได้ตลอดเวลา และยินดียินยอมเข้าร่วมการวิจัย ผู้เข้าร่วมวิจัยรับทราบว่าจะข้อมูลทั้งหมดจะถูกเก็บเป็นความลับและนำเสนอข้อมูลในภาพรวม

2. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. แผนจัดการเรียนรู้ที่สร้างตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้การเปลี่ยนแปลงซึ่งประกอบด้วย 6 ขั้นตอนได้แก่

ขั้นที่ 1 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้

ขั้นที่ 2 การใคร่ครวญอย่างมีวิจารณญาณ

ขั้นที่ 3 สนทริยสนทนา

ขั้นที่ 4 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ครั้งที่ 2

ขั้นที่ 5 เปรียบเทียบผลการทำกิจกรรม

ขั้นที่ 6 นำเสนอแนวคิดเพื่อการเรียนรู้ร่วมกันในชั้นเรียน

แผนจัดการเรียนรู้ประกอบไปด้วย 1) จุดประสงค์การเรียนรู้ 2) สารการเรียนรู้ 3) กิจกรรมการเรียนรู้ 4) สื่อและแหล่งเรียนรู้ 5) การวัดและประเมินผล 6) แบบสังเกตชั้นเรียนและบันทึกหลังการสอน

2 แบบวัดทักษะการสื่อสารทางเภสัชกรรม

เป็นเครื่องมือวัดทักษะการสื่อสารทางเภสัชกรรม โดยอาจารย์เป็นผู้ประเมินในระหว่างการจัดสอน สถานการณ์ที่นักศึกษาแสดงบทบาทเป็นเภสัชกร แบบวัดมีจำนวน 59 ข้อ โดยมีการประเมิน 2 องค์ประกอบคือ

1. ทักษะการสื่อสารเพื่อการดูแลแบบเน้นผู้ป่วยเป็นศูนย์กลาง มี 6 ขั้นตอนได้แก่ 1) การเริ่มต้นบทสนทนากับผู้ป่วย 2) การซักประวัติ การค้นหาและเข้าใจประเด็นปัญหา 3) การตั้งเป้าหมาย 4) การแก้ปัญหาให้ผู้ป่วย 5) การจ่ายยาและให้คำปรึกษา 6) การจบการสนทนากับผู้ป่วย

2. ทักษะการสื่อสารแบบอวัจนภาษา แบ่งเป็นการใช้ภาษากาย ลักษณะการใช้เสียงและการฟัง โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ให้ 3 คะแนนเมื่อ นักศึกษามีทักษะการสื่อสารที่เหมาะสมแบบมีอาชีพ โกลด์เพียงหรือเทียบเท่า
กับระดับการทำงานของเภสัชกร ถือว่ามีทักษะการสื่อสารในระดับ ผู้เชี่ยวชาญ

ให้ 2 คะแนนเมื่อ นักศึกษามีทักษะการสื่อสารที่ดีแต่ยังพบข้อบกพร่องบางประการที่สามารถ
พัฒนาให้ดีขึ้นได้โดยได้รับคำแนะนำเพิ่มเติมจากอาจารย์ ถือว่าเป็นระดับ มาตรฐาน ของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 ที่มี
ความพร้อมพอที่จะออกฝึกปฏิบัติงานวิชาชีพได้

ให้ 1 คะแนนเมื่อ นักศึกษามีทักษะการสื่อสารที่ไม่ดี ควรได้รับการแก้ไข ปรับปรุง และได้รับ
คำแนะนำเพิ่มเติมจากอาจารย์ ถือว่ามีทักษะการสื่อสารในระดับ ควรปรับปรุง

ให้ 0 คะแนนเมื่อ นักศึกษาไม่ได้ปฏิบัติหรือแสดงบทบาทในหัวข้อนั้น

3. ใบงานบันทึกการเรียนรู้ โดยมีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้เรียนได้เขียนรายงานสิ่ง
ที่ได้จากการเรียนรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาสาระสำคัญ โดยจัดทำแบบบันทึกข้อมูลที่มีประเด็นเกี่ยวกับ

1. รายงานสิ่งที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน มีเกณฑ์ในการเขียนคำตอบ โดยให้นักศึกษาเลือกองค์
ความรู้หลัก ข้อค้นพบ หรือเหตุการณ์ที่ท่านคิดว่าสำคัญที่ได้รับจากการเรียนในครั้งนี้ โดยยังไม่ผ่านการคิด
วิเคราะห์ ดีความ

2. ท่านได้เรียนรู้อะไรจากบทเรียน มีเกณฑ์ในการเขียนคำตอบ โดยให้นักศึกษาดีความ
วิเคราะห์ แสดงความคิดเห็น อารมณ์ ความรู้สึกถึงสิ่งที่ท่านได้เรียนรู้

3. ท่านจะนำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์อย่างไร มีเกณฑ์ในการเขียนคำตอบ โดยให้นักศึกษา
คิดวิเคราะห์ถึงวิธีการหรือความเชื่อมโยงที่จะสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในอนาคต

4. แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

เป็นกรอบคำถามในการพูดคุยกับอาจารย์ผู้ช่วยวิจัยและนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับความ
เหมาะสมของเนื้อหาและรูปแบบของกิจกรรม ลำดับขั้นของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม
ในแต่ละขั้นตอน สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน บรรยากาศในชั้นเรียน ปัญหาและอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นระหว่าง
จัดกิจกรรม และประเด็นที่ควรมีการดำเนินแก้ไขปรับปรุง

กระบวนการในการพัฒนาเครื่องมือดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้แก่

1.1 การสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและ
ทฤษฎีที่สำคัญโดยใช้ ทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (transformative learning) [4-7] เป็นทฤษฎีหลักในการ
ออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และนำแนวทางการจัดการเรียนรู้และกระบวนการที่สอดคล้องกับทฤษฎีการ
เรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมได้เป็นองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการ
เรียนรู้ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ 2) การจัดการเรียนรู้โดยใช้การสะท้อนคิด
3) กระบวนการวิสัญญีสันทนา ซึ่งถูกนำมาออกแบบการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารได้ 6 ขั้นตอน

1.2 การสร้างแบบวัดทักษะการสื่อสารทางวิชาชีพเภสัชกรรม ผู้วิจัยได้ศึกษา ทฤษฎีทักษะ
การสื่อสารทางเภสัชกรรมของของแบรดเลย์และคณะ [10] งานวิจัยการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบของ
วอลแมนและคณะ [11] แบบบันทึกการสังเกตการณ์การให้คำปรึกษาของกนกวรรณ ลัมศรีเจริญ [12] และงานวิจัย
ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะการสื่อสารของนักศึกษาเภสัชศาสตร์จำนวน 7 ฉบับ [13-20]

1.3 ใบงานบันทึกการเรียนรู้ ผู้วิจัยศึกษา ทฤษฎี บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการ
สะท้อนคิดและการเขียนแบบบันทึกการเรียนรู้ [21-22]

2. จัดทำร่างเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยได้แก่ แผนจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ แบบวัด
ทักษะการสื่อสารทางเภสัชกรรม ใบงานบันทึกการเรียนรู้ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

3. การตรวจสอบคุณภาพและยืนยันความเหมาะสมของเครื่องมืองานวิจัยที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านทักษะการสื่อสารทางเภสัชศาสตร์จำนวน 3 ท่าน ด้านเภสัชศาสตร์ศึกษาจำนวน 1 ท่านและด้านทฤษฎีการเรียนรู้การเปลี่ยนแปลงจำนวน 1 ท่าน โดยเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ มากกว่า 5 ปี ผลการตรวจสอบคุณภาพและความเหมาะสมของเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยมีดังนี้

3.1 ผลการประเมินความเหมาะสมของแผนจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.34 อยู่ในระดับมาก โดยผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำเพิ่มเติมในส่วนของการวัดและประเมินผลว่า ให้ระบุผู้ประเมินในแบบประเมินแต่ละประเภทให้ชัดเจนเพื่อป้องกันความสับสน

3.2 ผลการประเมินความสอดคล้องของแบบวัดทักษะการสื่อสารทางเภสัชกรรม โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องพบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องเฉลี่ยเท่ากับ 0.98 โดยผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำในการปรับแก้เนื้อหาและคำศัพท์ให้เข้าใจง่ายขึ้น และทำให้สามารถประเมินได้ตรงตามวัตถุประสงค์มากขึ้น

3.3 ผลการประเมินความเหมาะสมของใบงานบันทึกการเรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 อยู่ในระดับมาก โดยผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่าควรมีตัวอย่างของการเขียนประกอบให้นักศึกษา เนื่องจากนักศึกษาไม่เคยเขียนบันทึกการเรียนรู้มาก่อน

3.4 ผลการตรวจสอบแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 อยู่ในระดับมาก โดยผู้เชี่ยวชาญไม่มีความเห็นในการปรับปรุงแก้ไข

4. ปรับปรุงเครื่องมือตามรายละเอียดที่ผู้เชี่ยวชาญแนะนำ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. จัดกิจกรรมตามแผนจัดการเรียนรู้ที่ออกแบบตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นระหว่างวันที่ 20 มกราคม 2560 ถึง 10 กุมภาพันธ์ 2560 จากนักศึกษาจำนวน 12 คนแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มกลุ่มละ 6 คน โดยแบ่งกิจกรรมออกเป็น 6 ครั้งตามขั้นตอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 6 ขั้นตอนได้แก่

ครั้งที่ 1 ขั้นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ผู้วิจัยออกแบบประสบการณ์เรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง โดยการจำลองสถานการณ์จริงในการทำงานของเภสัชกรให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ โดยใช้วิธีการแสดงบทบาทสมมติและผู้ช่วยจำลอง ซึ่งทั้ง 2 กลุ่มจะได้การศึกษาที่ต่างกัน ในขั้นตอนนี้อาจารย์จะประเมินทักษะการสื่อสารของนักศึกษาครั้งที่ 1

ครั้งที่ 2 ขั้นการใคร่ครวญอย่างมีวิจารณญาณ เป็นขั้นตอนให้ผู้เรียนทบทวนตนเองด้วยวิธีการใคร่ครวญอย่างมีวิจารณญาณหลังได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ โดยใช้การเขียนบันทึกการเรียนรู้ เพื่อวิเคราะห์บทบาทที่ได้กระทำ โดยวิเคราะห์ข้อดีและจุดอ่อนเพื่อการนำไปพัฒนา

ครั้งที่ 3 ขั้นสุนทรียสนทนา ให้นักศึกษานำประสบการณ์ที่ได้จากการแสดงบทบาทสมมติและการเขียนบันทึกการเรียนรู้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับเพื่อนภายในกลุ่มด้วยวิธีสุนทรียสนทนา เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลผู้ช่วยที่ได้จากสถานการณ์จำลองและหาวิธีการในการช่วยแก้ปัญหาให้กับผู้ป่วยจำลอง รวมถึงวิธีการปรับปรุงทักษะการสื่อสารของนักศึกษาร่วมกัน โดยมีอาจารย์เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และกระตุ้นนักศึกษาให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างเท่าเทียมและคอยให้คำแนะนำปรึกษา

ครั้งที่ 4 ขั้นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ครั้งที่ 2 โดยใช้การจำลองสถานการณ์ที่เป็นสถานการณ์เดิม โดยให้ผู้เรียนนำแนวทางการแก้ปัญหาที่คิดร่วมกันในขั้นที่ 3 มาใช้ เพื่อดูผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นระหว่างสถานการณ์จำลองครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 ในขั้นตอนนี้อาจารย์จะประเมินทักษะการสื่อสารของนักศึกษาเป็นครั้งที่ 2

ครั้งที่ 5 ขั้นเปรียบเทียบผลการทำกิจกรรม หลังจากจัดสถานการณ์จำลองครั้งที่ 2 ให้ผู้เรียนประเมินตนเองโดยใช้บันทึกการเรียนรู้อีกครั้งและเปรียบเทียบผลระหว่างครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 และร่วมกันอภิปรายผลความแตกต่างที่เกิดขึ้นอีกครั้งกับเพื่อนภายในกลุ่มด้วยกระบวนการวิธีสุนทรียสนทนา

ครั้งที่ 6 ชื่อนำเสนอแนวคิดเพื่อการเรียนรู้ร่วมกันในชั้นเรียน โดยเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ที่ได้รับจากกิจกรรมระหว่าง 2 กลุ่ม เพื่อเกิดการเรียนรู้ร่วมกันในชั้นเรียน โดยให้สมาชิกที่อยู่ต่างกลุ่มกันจับคู่และพลัดกันนำเสนอภายในกลุ่มเล็กเพื่อให้ทุกคนได้มีโอกาสพูดนำเสนอความคิดเห็น

2. เปรียบเทียบคะแนนทักษะการสื่อสารก่อนหลังเพื่อวัดประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้านการพัฒนาทักษะการสื่อสารทางเภสัชกรรมของนักศึกษา

3. จัดการสนทนากลุ่มกับนักศึกษาจำนวน 12 คนและอาจารย์ผู้ร่วมวิจัยจำนวน 2 คน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของเนื้อหา ลำดับขั้นตอนของการนำเสนอ เวลาในการจัดกิจกรรม สื่อและอุปกรณ์ บรรยากาศในชั้นเรียน และปัญหาและอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นระหว่างจัดการเรียนการสอน และวิธีการดำเนินแก้ไขปรับปรุงเครื่องมือวิจัย โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นผู้วิจัยใช้การทดสอบค่าที (paired sample t-test) ในการวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนทักษะการสื่อสารทางเภสัชกรรมของนักศึกษาครั้งที่ 1 และ 2 ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) วิเคราะห์ข้อมูลจากบันทึกการเรียนรู้และการสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัย

ในส่วนนี้จะนำเสนอผลการเปรียบเทียบผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะการสื่อสารทางเภสัชกรรมของนักศึกษาก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ผลจากการวิเคราะห์บันทึกการเรียนรู้ และผลของการสนทนากลุ่ม

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะการสื่อสารทางเภสัชกรรมของนักศึกษา ก่อนและหลังการทดลอง

พฤติกรรม	ก่อน		หลัง		T	P
	mean	S.D.	mean	S.D.		
ทักษะการสื่อสารทางวิชาชีพเภสัชกรรม	1.03	0.21	1.80	0.18	10.76	0.00*

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่า ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะการสื่อสารทางเภสัชกรรมก่อนและหลังทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการใช้บันทึกการเรียนรู้

1. ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมทักษะการสื่อสารทางวิชาชีพเภสัชกรรมเชิงคุณภาพ จากการเขียนใบงานบันทึกการเรียนรู้ พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ได้วิเคราะห์ตนเองว่ามีการเปลี่ยนแปลงของทักษะการสื่อสารเพื่อการดูแลแบบเน้นผู้ป่วยเป็นศูนย์กลางที่ดีขึ้นในด้าน การซักประวัติ การแก้ปัญหาให้ผู้ป่วย และการจ่ายยาและให้คำแนะนำกับผู้ป่วย ส่วนทักษะการสื่อสารแบบอวัจนภาษา ด้านที่นักศึกษาได้มีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นคือ การใช้ภาษาโดยนักศึกษาสามารถพูดคุยนเป็นธรรมชาติและมีท่าทีผ่อนคลายมากขึ้นในการแสดงบทบาทสมมุติในครั้งที่ 2

2. ผลการวิเคราะห์การประเมินกระบวนการเรียนรู้ที่ได้จากรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการเขียนบันทึกการเรียนรู้ของนักศึกษา พบว่า การเขียนบันทึกการเรียนรู้สามารถทำให้นักศึกษาส่วนใหญ่เกิดกระบวนการคิด วิเคราะห์ ตีความ และให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงทักษะการสื่อสารของตนเองได้ และ

นักศึกษาส่วนใหญ่ยังมีการเขียนระบุว่ากระบวนการวิธีสุนทรียสนทนานั้นทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มนักศึกษา ส่วนด้านการนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้นั้นพบว่า นักศึกษาทุกคนมีการบันทึกประเด็นที่ตนเองสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการฝึกงานต่อไปได้ โดยประเด็นที่นักศึกษาเขียนมากที่สุดคือ วิธีการซักประวัติและการแก้ปัญหาให้ผู้ป่วย

ผลการสนทนากลุ่ม

จากการสนทนากลุ่มเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ในสถานการณ์จริงหลังการศึกษานำร่อง สามารถสรุปผลการสนทนากลุ่มได้ดังนี้

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง มีความเหมาะสมทั้งด้าน เนื้อหาและลำดับขั้น นักศึกษาให้ความร่วมมือ สนใจและกระตือรือร้นในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ เป็นอย่างดี และปฏิบัติตามคำแนะนำของครูอย่างเคร่งครัด แต่มีปัญหาเรื่องความชัดเจนของระยะเวลาในการจัดกิจกรรมในขั้นตอนที่ 1 และ 4 ที่เป็นการจำลองสถานการณ์จริง โดยใช้วิธีการแสดงบทบาทสมมติและผู้ป่วยจำลอง ซึ่งตอนแรกไม่ได้ระบุระยะเวลาในการจำลองบทบาทสมมติของนักศึกษาแต่ละคนในการทำกิจกรรม ทำให้นักศึกษาบางคนใช้เวลาในการทำกิจกรรมนาน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นลักษณะของการนั่งเงียบเพราะคิดข้อคำถามไม่ออก จากการสนทนากลุ่มทั้งกับนักศึกษาและอาจารย์ในประเด็นนี้ทำให้ได้ข้อสรุปว่าควรมีการกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจนประมาณ 15 – 20 นาทีเพื่อให้กิจกรรมกระชับ เป็นไปตามแผนการเรียนรู้และไม่น่าเบื่อ นอกจากนี้ยังเป็นระยะเวลาที่ใช้จริงในการสัมภาษณ์ผู้ป่วยอีกด้วย

2. กิจกรรมสามารถกระตุ้นให้นักศึกษาวิพากษ์ใคร่ครวญตนเอง สามารถส่งเสริมให้นักศึกษาสนทนาแลกเปลี่ยนเชิงเหตุผล และสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตนเองได้ จากการสนทนากลุ่มกับนักศึกษาทำให้ทราบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และกระตุ้นการคิดจนประสบความสำเร็จนั้นคือ อาจารย์ผู้ดูแลกิจกรรมที่เป็นผู้กระตุ้นให้เกิดการคิด การถาม และช่วยกระจายการอภิปรายและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นให้เกิดกับสมาชิกทุกคนภายในกลุ่ม ซึ่งเป็นประเด็นที่ผู้วิจัยนำมาเป็นจุดเน้นในการปรับปรุงเอกสารคู่มือการจัดการกิจกรรม และการอบรมอาจารย์ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ให้มีความเข้าใจและสามารถเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมในการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ในครั้งต่อไปให้ประสบความสำเร็จ

3. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ แบบวัดทักษะการสื่อสารทางเภสัชกรรมและใบงานบันทึกการเรียนรู้ จากผลการสนทนากลุ่มพบว่า แบบวัดทักษะการสื่อสารทางเภสัชกรรมที่ใช้ในสถานการณ์จำลองนั้นไม่พบปัญหา อาจารย์และนักศึกษาสามารถทำความเข้าใจและใช้ประเมินได้เป็นอย่างดี ส่วนบันทึกการเรียนรู้ นักศึกษาให้ผลสะท้อนว่ายังมีคำศัพท์บางคำในแบบประเมินที่ยังเข้าใจยากอยู่ เนื่องจากเป็นกระบวนการที่นักศึกษาไม่เคยทำมาก่อน และในหัวข้อการประเมินด้านที่ 1 ให้นักศึกษารายงานสิ่งที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน แต่เนื่องจากการบันทึกหลังการแสดงบทบาทสมมติจากสถานการณ์จำลองทำให้นักศึกษาไม่เข้าใจว่าจะให้เขียนบันทึกในลักษณะใด โดยนักศึกษาและอาจารย์ผู้เข้าร่วมวิจัยได้ให้ผลสะท้อนและข้อสรุปในการปรับปรุงแก้ไขเป็น ให้บันทึกข้อดีและข้อเสียของพฤติกรรมทักษะการสื่อสารฯ ที่นักศึกษาได้แสดงออก และกรณีของการเขียนบันทึกหลังการแสดงบทบาทสมมติซ้ำ ก็ให้เพิ่มหัวข้อการเปรียบเทียบพฤติกรรมทักษะการสื่อสารฯ ของทั้ง 2 ครั้ง

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายนี้แบ่งออกเป็น 2 ประเด็นแยกตามวัตถุประสงค์คือ 1) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารทางวิชาชีพเภสัชกรรมสำหรับนักศึกษาเภสัชศาสตร์ตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง และ 2) เพื่อศึกษาประสิทธิผลและความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

1. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารทางวิชาชีพเภสัชกรรมสำหรับนักศึกษาเภสัชศาสตร์ตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นประกอบไปด้วย 6 ขั้นตอนจาก 3 องค์ประกอบหลักคือ ได้แก่ 1) การจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ 2) การจัดการเรียนรู้โดยใช้การสะท้อนคิด 3) กระบวนการวิพากษ์สนทนา โดยองค์ประกอบทั้ง 3 ด้านของผู้วิจัยนั้นมีความสอดคล้องกับองค์ประกอบของทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงของเมซิโรว์ [4-7] โดยเมซิโรว์ได้นำเสนอองค์ประกอบของทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงไว้ 3 ประการคือ 1) ประสบการณ์ 2) การใคร่ครวญอย่างมีวิจารณญาณ และ 3) การแลกเปลี่ยนทางความคิดอย่างมีเหตุผล โดยองค์ประกอบของผู้วิจัยที่ได้ทำการสังเคราะห์นั้นได้เปลี่ยนขั้นตอน “ประสบการณ์” ให้มีความจำเพาะเจาะจงกับทฤษฎีการศึกษามากขึ้นโดยนำแนวทาง “การจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์” เข้ามาแทน ส่วนในองค์ประกอบที่ 2 นั้นผู้วิจัยยังคงเรื่องแนวคิดของ “การสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณ” เอาไว้โดยใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสะท้อนคิดเข้ามาเสริมการสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และในองค์ประกอบที่ 3 เมซิโรว์ได้เสนอขั้นตอน “การแลกเปลี่ยนทางความคิดอย่างมีเหตุผล” ซึ่งผู้วิจัยพบว่า สนทนาสนทนา เป็นกระบวนการที่จะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันระหว่างผู้เรียนได้ดีและลึกซึ้งกว่า โดยเลือกใช้กลวิธีสนทนาสนทนาของ เดวิด โบห์ม [23] ซึ่งจะช่วยให้ทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงได้ดีกว่า และแนวคิดการใช้สนทนาสนทนาที่ยังสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงของเอ็ดเวิร์ด เทเลอร์ [24] ที่ได้มีการใช้วิธีสนทนาสนทนาเช่นเดียวกัน

2. ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะการสื่อสารทางเภสัชกรรมก่อนและหลังทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นสามารถช่วยพัฒนาทักษะการสื่อสารทางเภสัชกรรมให้กับนักศึกษาได้จริง โดยเมื่อวิเคราะห์ 6 ขั้นตอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้นั้นจะมี 3 กิจกรรมหลักตามองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ คือ 1) การจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ ซึ่งเป็นการใช้สถานการณ์จำลองในการแสดงบทบาทสมมติและใช้ผู้ป่วยจำลอง ผลของการใช้วิธีการจำลองสถานการณ์เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารทางเภสัชกรรมนี้สอดคล้องกับงานวิจัยจำนวน 15 ฉบับที่มีการใช้ การจำลองสถานการณ์ [25-30] ผู้ป่วยจำลอง [30-32] และการแสดงบทบาทสมมติ [33-36] ในการพัฒนาทักษะการสื่อสารเภสัชกรรมของนักศึกษาเช่นเดียวกัน 2) การจัดการเรียนรู้โดยใช้การสะท้อนคิดโดยใช้บันทึกการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารเภสัชกรรม พบว่าสอดคล้องกับงานวิจัยจำนวน 6 งานวิจัย [28, 34], [36-38] ที่มีการใช้บันทึกการเรียนรู้มาช่วยพัฒนาทักษะการสื่อสารทางเภสัชกรรมของนักศึกษาเช่นเดียวกัน 3) สนทนาสนทนาโดยการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นการเรียนรู้ที่มีพื้นฐานมาจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของกลุ่ม ซึ่งเป็นการเรียนรู้เพื่อทำความเข้าใจความหมายของสารจากผู้อื่นและการแบ่งปันความคิด ความรู้สึก ผ่านการพูด ที่นำไปสู่ความเข้าใจอย่างรู้แจ้งลึกซึ้ง สามารถแยกแยะ ระบุ อธิบายลักษณะของปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ซึ่งจำเป็นต้องใช้การสื่อสารเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบยืนยันหาข้อสรุปที่เป็นมติของกลุ่มกระบวนการนี้จึงเป็นกระบวนการหลักในการช่วยพัฒนาทักษะการสื่อสารของนักศึกษาได้เป็นอย่างดี

เมื่อพิจารณาจากปัจจัยข้างต้นจึงเป็นประเด็นสำคัญที่ทำให้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสามารถพัฒนาทักษะการสื่อสารทางเภสัชกรรมของนักศึกษาให้ดีขึ้นหลังจากมีการทดลองใช้รูปแบบ ซึ่งช่วยพิสูจน์ได้ว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้สามารถนำไปใช้ได้จริง และหลังจากที่มีการทดลองใช้ในการศึกษานำร่องมาแล้ว

สามารถนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้จริงในการพัฒนาทักษะการสื่อสารในการฝึกอบรมเตรียมความพร้อมก่อนออกฝึกปฏิบัติงานในกลุ่มนักศึกษาทั้งหมดที่จะออกฝึกปฏิบัติงานในปีการศึกษา 2560 ของคณะเภสัชศาสตร์มหาวิทยาลัยสยามต่อไปได้

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยการศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบและศึกษาความเป็นไปได้ของการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้จริง ในด้านการศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบโดยวัดทักษะการสื่อสารทางวิชาชีพเภสัชกรรมของนักศึกษา ผู้วิจัยได้ใช้แบบแผนการทดลองแบบทดสอบก่อน-หลังวัดผลโดยใช้สถิติค่าที่ ผลการศึกษาพบว่าคะแนนเฉลี่ยทักษะการสื่อสารหลังทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการทดลองใช้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = .00$) ในด้านการศึกษาความเป็นไปได้ของการนำรูปแบบการเรียนรู้ไปใช้ โดยการสนทนากลุ่มกับนักศึกษาและอาจารย์ผู้ร่วมวิจัยเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของเนื้อหา ลำดับขั้นตอนของการนำเสนอ เวลาในการจัดกิจกรรม สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน บรรยากาศในชั้นเรียน ปัญหาและอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นระหว่างจัดการเรียนการสอน และดำเนินแก้ไขปรับปรุงเครื่องมือวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง เนื้อหา ลำดับขั้นตอน มีความเหมาะสม นักศึกษาให้ความร่วมมือ สนใจและกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นอย่างดี และได้มีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมก่อนนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้จริงดังนี้

1. การกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจนในขั้นตอนที่ 1 และ 4 ที่เป็นการจำลองสถานการณ์และการแสดงบทบาทสมมติโดยกำหนดให้ใช้เวลาประมาณ 15 – 20 นาทีในการปฏิบัติกิจกรรม จากเดิมที่ไม่ได้มีการระบุไว้
2. ปรับปรุงแบบบันทึกการเรียนรู้โดยการขยายคำอธิบายในหัวข้อต่าง ๆ ให้มีความละเอียดและชัดเจนเพิ่มขึ้น และเพิ่มขั้นตอนการอธิบายวิธีการจัดการเรียนรู้ในการอธิบายนักศึกษาให้ละเอียดมากขึ้น
3. ปรับปรุงแบบประเมินกระบวนการสุนทรียสนทนาโดยการปรับข้อความบางส่วนให้เข้าใจง่ายขึ้นตามคำแนะนำที่ได้จากการสนทนากลุ่มของนักศึกษาและอาจารย์ที่เข้าร่วมงานวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- [1] ชัชฎ์ พันธุ์เจริญ; และ จรุงจิตร์ งามไพบูลย์. (2552). *คู่มือทักษะการสื่อสารสำหรับเภสัชกร*. กรุงเทพฯ: ธนาเพรส.
- [2] ภิเศก ลุ่มพิกานนท์; และ วณิชา ชื่นทองแก้ว. (2558). *เรียนรู้สู่สุขภาวะ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี: โกรว์อัพ แอ็คเซสซอรี่.
- [3] Frenk, Julio; et al. (2010). Health Professionals for a New Century: Transforming Education to Strengthen Health Systems in an Interdependent World. *The Lancet*. 376(9756): 1923 - 1958.
- [4] ธนา นิลชัยโกวิทย์; และ อติสร จันทรสุข. (2552). *ศิลปะการจัดกระบวนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง: คู่มือกระบวนการจิตตปัญญา*. กรุงเทพฯ: ศูนย์จิตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- [5] วิจารย์ พานิช. (2558). *การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง Transformative Learning* กรุงเทพฯ: มูลนิธิสยามกัมมาจล.
- [6] Mezirow, Jack. (2009). Transformative Learning Theory. In *Insight from Community, Workplace, and Higher Education*. Edited by Jack Mezirow; Edward W. Taylor; & al., et. San Francisco: Jossey-Bass-Wiley

- [7] Taylor, Edward W. (1998). *The Theory and Practice of Transformative Learning: A Critical Review* (Eric Clearinghouse on Adult, Career, and Training for Employment, Information Series No.374). Columbus, OH: Office of Educational Research and Improvement.
- [8] วณิชา ชื่นทองแก้ว; วีระศักดิ์ พุทธาศรี; และ มณีนรุตน์ ตรงต่อศรีสกุล. (2558). การปฏิรูปการศึกษาสำหรับบุคลากรด้านสุขภาพให้สอดคล้องกับความจำเป็นด้านสุขภาพในบริบทสังคมไทย. สืบค้นเมื่อ 1 ธันวาคม 2558, จาก <http://healthprofessionals21thailand.org>
- [9] คณะกรรมการอำนวยการจัดทำแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (2560). แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564). นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข.
- [10] Beardsley, Robert S.; Kimberlin, Carole L.; & Tindall, William N. (2012). *Communication Skills in Pharmacy Practice : A Practical Guide for Students and Practitioners*. 6th ed. Philadelphia: Wolters Kluwer/Lippincott Williams & Wilkins.
- [11] Wallman, Andy; Vaudan, Cristina; & Sporrang, Sofia Ka'lvemark. (2013). Communications Training in Pharmacy Education, 1995-2010. *American Journal of Pharmaceutical Education*. 77(2): article 36.
- [12] กนกวรรณ ลิ้มศรีเจริญ. (ม.ป.ป.). การให้คำปรึกษา (Counseling). สืบค้นเมื่อ 12 เมษายน 2559, จาก http://www.si.mahidol.ac.th/th/departments/psychiatrics/downloadcount.asp?dl_id=9
- [13] Chen, Aleda M.H.; et al. (2015). Fostering Interdisciplinary Communication between Pharmacy and Nursing Students. *American Journal of Pharmaceutical Education*. 79(6): article 83.
- [14] Kimberlin, Carole L.. (2006). Communicating with Patients: Skills Assessment in Us Colleges of Pharmacy. *American Journal of Pharmaceutical Education*. 70(3): article 67.
- [15] Anderson-Harper, Heidi M.; et al. (1994). *A Handbook for Teaching Courses in Pharmacy Communications*. Alexandria: American Association of Colleges of Pharmacy.
- [16] Fejzic, Jasmina; et al. (2016). Communication Capacity Building through Pharmacy Practice Simulation. *American Journal of Pharmaceutical Education*. 80(2): article 28.
- [17] Adrian, Julie Ann Luiz; Zeszotarski, Paula; & Ma, Carolyn. (2015). Developing Pharmacy Student Communication Skills through Role-Playing and Active Learning. *American Journal of Pharmaceutical Education*. 79(3): article 44.
- [18] Planas, Lourdes G.; & Er, Nelson L. (2008). A Systems Approach to Scaffold Communication Skills Development. *American Journal of Pharmaceutical Education*. 72(2): article 35.
- [19] Horton, Niambi; et al. (2013). A Standardized Patient Counseling Rubric for a Pharmaceutical Care and Communications Course. *American Journal of Pharmaceutical Education*. 77(7): Article 152.
- [20] Hasan, Sanah. (2008). A Tool to Teach Communication Skills to Pharmacy Students. *American Journal of Pharmaceutical Education*. 72(3): article 67.
- [21] Jones, Kerry. (2014). *The Reflective Practitioner and Reflective Journal Writing*. Retrieved 25 october 2016, from <http://www.ctohe.org/arcsresources/arci2014-15/core/files/Jones/JonesReflectiveJournalWritingHandoutSeptember27.pdf>
- [22] Moon J. (2004). *A Handbook of Reflection and Experiential Learning*. London: RoutledgeFalmer.

- [23] Bohm, David. (1996). *On Dialogue* New York: Routledge.
- [24] Taylor, Edward W. (2009). Fostering Transformative Learning. In *Transformative Learning in Practice : Insight from Community, Workplace, and Higher Education*. Edited by Jack Mezirow; Edward W. Taylor; et al. pp. 3-17. San Francisco: Jossey-Bass-Wiley.
- [25] Hirsch, Adina C.; & Parihar, Harish S. (2014). A Capstone Course with a Comprehensive and Integrated Review of the Pharmacy Curriculum and Student Assessment as a Preparation for Advanced Pharmacy Practice Experiences. *American Journal of Pharmaceutical Education*. 78(10): article 192.
- [26] Fejzic, Jasmina; et al. (2016). Communication Capacity Building through Pharmacy Practice Simulation. *American Journal of Pharmaceutical Education*. 80(2): article 28.
- [27] Sando, Karen R.; et al. (2013). An Educational Tool for Teaching Medication History Taking to Pharmacy Students. *American Journal of Pharmaceutical Education*. 77(5): article105.
- [28] Hussainy, Safeera Yasmeen; Styles, Kim; & Duncan, Greg. (2012). A Virtual Practice Environment to Develop Communication Skills in Pharmacy Students. *American Journal of Pharmaceutical Education*. 76(10): article202.
- [29] Lupu, Ana M.; Stewart, Autumn L.; & O'Neil, Christine. (2012). Comparison of Active-Learning Strategies for Motivational Interviewing Skills, Knowledge, and Confidence in First-Year Pharmacy Students. *American Journal of Pharmaceutical Education*. 76(2): article28.
- [30] Davies, L.; et al. (2015). Changes in Student Performance and Confidence with a Standardized Patient and Standardized Colleague Interprofessional Activity. *American Journal of Pharmaceutical Education*. 79(5): article69.
- [31] Horton, Niambi; et al. (2013). A Standardized Patient Counseling Rubric for a Pharmaceutical Care and Communications Course. *American Journal of Pharmaceutical Education*. 77(7): Article 152.
- [32] Gums, Tyler Harris; Kleppinger, Erika L.; & Urick, Benjamin Y.. (2014). Outcomes of Individualized Formative Assessments in a Pharmacy Skills Laboratory. *American Journal of Pharmaceutical Education*. 78(9): article 166.
- [33] Rao, Deepa. (2011). Skills Development Using Role-Play in a First-Year Pharmacy Practice Course. *American Journal of Pharmaceutical Education* 2011. 75(5): article 84.
- [34] Adrian, Julie Ann Luiz; Zeszotarski, Paula; & Ma, Carolyn. (2015). Developing Pharmacy Student Communication Skills through Role-Playing and Active Learning. *American Journal of Pharmaceutical Education*. 79(3): article 44.
- [35] Hyvärinen, Marja-Leena; et al. (2012). Evaluating the Use of Criteria for Assessing Profession-Specific Communication Skills in Pharmacy. *Studies in Higher Education*. 37(3): 291-308.
- [36] Ferreri, Stefanie P.; & O'Connor, Shanna K. (2013). Redesign of a Large Lecture Course into a Small-Group Learning Course. *American Journal of Pharmaceutical Education*. 77(1): article 13.

- [37] Pittenger, Amy L.; & LimBybliw, Amy L. (2013). Peer-Led Team Learning in an Online Course on Controversial Medication Issues and the Us Healthcare System. *American Journal of Pharmaceutical Education*. 77(7): article 150.
- [38] Tan, Chai-Eng; et al. (2014). Comprehensive Healthcare Module: Medical and Pharmacy Students' Shared Learning Experiences. *Medical Education Online*. Retrieved 25 october 2016, from <http://dx.doi.org/10.3402/meo.v19.25605>

The 12th Srinakharinwirot University Research Conference

ISBN : 978-616-296-186-1

สถาบันยุทธศาสตร์ทางปัญญาและวิจัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

114 สุขุมวิท 23 แขวงคลองเตยเหนือ
เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

โทรศัพท์ (02) 649-5000 ต่อ 11018, 11082

โทรสาร (02) 259-1822